

מודלים תיאורטיים המנבאים פגיעה באנשים עם מוגבלות

משרד החינוך
משרד הבריאות

ג'וינט ישראל אשלים
יחד בעשייה חברתית למען ילדים ונוער

מודל תלות לחץ

הפחתת התלות והגברת משאבי המשפחה יפחיתו מצבי סיכון

- ❖ פגיעה מתרחשת כתוצאה מלחץ מתגבר במשפחה הקשור במגבלה של בן משפחה ובמשאבים המצומצמים של המשפחה לצורך ההתמודדות.
- ❖ התגובה ללחץ היא בפגיעה הגורמת להפחתת הזמנית.
- ❖ הדגש במודל הוא על מאפייני הנפגע כגורמים לפגיעה.

הביקורת על המודל

- ❖ האשמת הקרבן נותנת הצדקה לפוגע.
- ❖ נמצא ש-65% מהמטפלים שפגעו בילדים מאמינים שפעולתם הפוגעת הייתה מוצדקת; כ-50% מתוכם מאשימים את הילד.
- ❖ מיקוד האשמה בקרבן אינו מקובל עוד.
- ❖ הגדלת מספר המטפלים או הפחתת התלות לא הורידה את אחוזי הפגיעה.
- ❖ מאפייני הפוגעים ותפיסתם את המצב הם אלה שהובילו לפגיעה, ולא התנהגות הילד.
- ❖ המודל מעודד צייתנות וכניעה לדרישות של בעלי הסמכות.

מודל ה-Counter Control

הפחתת הקרבנות (קרבנות פוטנציאלית)
באמצעות העצמת הפרט החשוף
לפגיעה או שהוא מהווה פוטנציאל
לפגיעה.
אם לא מצליחים להעצימו, יש לבנות
מנגנונים חיצוניים לכך.

אלימות כלפי אנשים עם מוגבלויות

- ❖ אינטראקציות חברתיות הופכות לפוגעות כשמופר האיזון בכוח והפעלתו.
- ❖ כשאחד הצדדים הופך לשולט באינטראקציה, נוצרת אפשרות לפגיעה וניצול (הורים, מטפלים - גדולים וחזקים יותר מילדיהם ובעלי משאבים רבים יותר).
- ❖ החברה פיתחה מנגנונים לעזור בהפחתת חוסר האיזון – חוקי הגנה על חלשים.
- ❖ מודל זה מדגיש שהעדר השליטה של הקרבן אינה תכונה של המגבלה, אלא תוצאה של למידה.
- ❖ המודל מדגיש אסרטיביות לעומת למידת צייתנות וכניעה במודל תלות - לחץ.

אלימות כלפי אנשים עם מוגבלויות

מודל תיאוריית הלמידה החברתית

- ❖ המודל מתמקד בעובדה שלמידה חברתית משפיעה על היווצרותה של התנהגות פוגעת.
- ❖ חשיפה למודל התנהגותי שבו האינטראקציות המשפילות מקבלות חיזוק ועידוד מגבירה את האפשרות שהנחשף יהיה פוגע.
- ❖ ישנה למידה של חוסר אונים ודימוי עצמי פגוע.
- ❖ מניעה תרחש כשהצופה יבחין שההתנהגות מקבלת עונש.
- ❖ שני יישומים לתיאוריה זו:
 - ילדים שעברו פגיעה הופכים בעצמם לפוגעים.
 - אנשים מנוצלים ומושפלים מאמצים את תפקיד הקרבן ונכנסים למעגל של רה-ויקטימיזציה.

מודל אקולוגי

המודל הוא חברתי-תרבותי.

הוא מציע מסגרת להבנת הסיבות
לפגיעה ומתמקד בקשר בין האדם
לסביבה וההשפעה ההדדית ביניהם.

המודל האקולוגי

- ❖ הדגש הוא על ההקשרים החברתיים-תרבותיים שבהם אדם חי ומתפתח ומעצבים את התנהגותו.
- ❖ המודל מאפשר להבין אינטראקציות פוגעות בהקשר של המשפחה, החברה והתרבות מעבר למאפייני הפרט.
- ❖ הדגש מושם על עמדות, תפיסות ואידאולוגיות תרבותיות שהן בעלות השפעה משמעותית על כל רכיבי המודל.

אלמנטים כלכליים חיוניים מובילים

יישום המודל האקולוגי להבנת הפגיעה במוגבלים

- ❖ **Microsystem** - האינטראקציות בין ילד להורה מתרחשות בתוך המשפחה ומושפעות מהיחסים בין בני המשפחה.
- ❖ **Mesosystem** - בני משפחה מושפעים ממערכות אחרות שבהן הם משתתפים, אשר משפיעות על היחסים והאינטראקציות בתוך המשפחה.
- ❖ **Exosystem** - המוסדות החברתיים משפיעים על בני המשפחה, אף על פי שהם אינם משתתפים בהם באופן ישיר.
- ❖ **Macrosystem** - השכבה החיצונית במודל מייצגת את העמדות והאידאולוגיות של התרבות המעצבות ומשפיעות על היחסים והאינטראקציות בכל הרמות.

